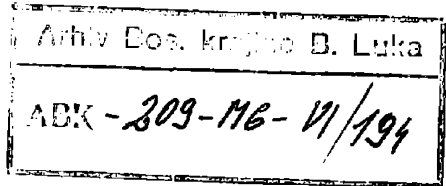

ARHIV BOSANSKE KRAJINE
BANJA LUKA

KRNETA LJUBOMIR

"BIOGRAFSKI PODACI ZA RADENKA STOJNIĆA, UČITELJA"

L e g e n d a :

- devet (stranica) teksta umnoženog na ciklostilu;
 - tekst dobiven od Velimira Stojnića 23. juna 1976.;
 - na prvoj strnici u desnom gornjem uglu potpis Velimira Stojnića;
 - SADRŽAJ SJEĆANJA : Prilike u Učiteljskoj školi u Banjoj Luci 1934. godine i aktivnost Radenka Stojnića u školi i u društvenom radu.-
 - jedan primjerak u ABK; nepoznat broj izvučenih primjeraka na geštetner.-
-

*Spisba Krueta:
prof. P. M. F.
Beograd*

*Veliki
Stojnica*

BIOGRAFSKI PODACI ZA RADENKA STOJNICA, UČITELJA

Radenka Stojnica upoznao sam septembra 1930. godine, posle stupanja u Učiteljsku školu u Banjoj Luci. Bio je to povisok petnaestogodišnjak, crnomanjast, markantnih crta lica, guste crne kose. Uskoro smo postali dobri drugovi. Saznao sam da ima veliki interes za književnost, da u potaji čita poeziju, naročito Jesenjina i D. Vasiljeva.

Prvi put u školi susreo se sa mogućnošću da uči muziku. Tiho, nenametljivo Radenko je kroz nekoliko godina postao jedan od centralnih figura našeg razrednog kolektiva. Iako smo većinom bili smešteni u internatu, a Radenko je živio kod svojih roditelja, ipak se nismo rastajali. Nije mogao da prođe dan da se on ne nadje u našoj internatskoj učionici ili da se ne uvrsti u našu "konkviktsku" nogometnu igru na Banjalučkom polju ili pak da se uključi u naše veoma raznovrsne i bogate diskusije koje smo u našim skromnim prostorijama na Vrbas-aleji, vodili.

A u školi, u razredu, Radenko je nenametljivo prilazio uvek svežim i novim raspoloženjima. Bile su to diskusije o šahu, gde je on slovio kao najbolji medju nama, komedijama, o zbivanjima u školi, diskusije o pozorišnim predstavama, predavanjima, o novim susretima. Jer omladina je u to vreme nalazila svoj put, uklapala se u jednu atmosferu koja je u uslov

Arhiv Eo. knjiž. B. Lucina

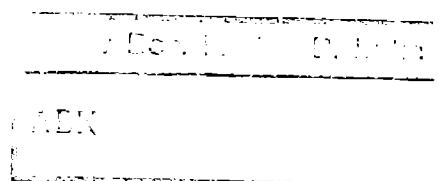
AEK

političkog i kulturnog života Banja-Luke prevazilazila jednu bosansku provincijalnu sredinu.

Radenko je želeo da bude prisutan u tim zbivanjima, ali on se u tome nije iscrpljivao. Gradio je jedan svoj intiman svet, iz dana u dan "gutao" je knjige i časopise, tada pristupačne omladini preko "Srpske čitaonice" koju je 1867. godine osnovao Vaso Pelagić. Započinjalo se standardnom školskom lektinom da bi se zatim interes preko srpskih i hrvatskih realista preneo na rusku literaturu (Tolstoja, Gogolja, Dostojevskog, Čehova), a zatim na dela francuskih, nemačkih i poljskih, čeških i skandinavskih pisaca. Radenko je prednjačio u čitanju. Ali on svoje impresije stečene u bavljenju s knjigom nije ostavljao za sebe. Veoma rado on je prenosio ona saznanja i doživljaje koji su bogatili njegov duhovni život.

Istančanog sluha, suptilnog osećanja za muziku, Radenko je već u trećem razredu svirao drugu violinu u školskom orkestru i muzicirao Betovenove menuete, Listove sonate i dr. Svoje partiture savladjivao je bezprekorno i bio je protivnik površnosti i improvizacija. U kući učitelja Stevana Stojnića mogla se svakodnevno čuti muzika i pesma. Radenko je svakodnevno vežabao na svojoj violini i privlačio svoju mladju braću da ga netremice slušaju. Jedan po jedan i oni su pod njegovim uticajem počeli da se bave muzikom.

Kao što je bio nenametljiv u muziciranju, Radenko je, s finim osećanjem za prostor i boje, bio jedan od naših naj-

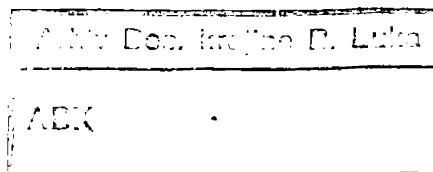

sposobnijih drugova u ortanju. U doba kad nam je savladjivanje "perspektive" zadavalo teške muke, Radenko je obilato pomagao skoro celom razredu da prikaže modele u prostornoj udaljenosti. Njegov talenat dolazio je do izraza u slobodnim tematskim radovima i šteta je da niko nije sačuvarao njegove rafinirane akvarele kojima je skicirao bogatstvo jesenjih boja pod "Pećinom" na Hisetima ili na Vrbasu.

Bilo je to negde 1934. godine. Već smo bili došli do prvih marksističkih knjiga koje smo bez daha gutali (Voljgin, Talhajmer, Plehanov, M. Ber, Borghardov izvod iz Kapitala i sl.). Strastveno smo se bacili na takozvanu "socijalnu" literaturu (izdanje Nolit, Binoza, Minerva), došli smo do naprednih časopisa.

Dešavalo se da u gradu cirkuliše 1-2 primerka jednog savremenog socijalnog ruskog ili nemačkog romana (Babelj, Gorki, Sejfulina, Glatkov; zatim Remark, Ren, Verfel) i da se jedva stizalo do takve knjige. Vrlo često ostajalo je svega 24 časa da se knjiga pročita pa da se da drugima na čitanje. Radenko je tu bio primer preciznosti. Ako je obećao, on je knjigu u zakazano vreme povratio pa makar to zahtevalo da se žrtvuje spavanje te noći.

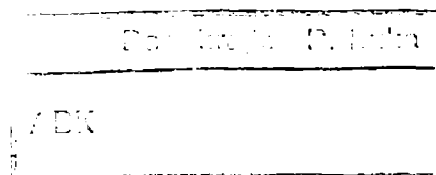
Ništa manje precizan Radenko nije bio u obavljanju svojih drugih različitih obaveza. U školi se tada razbuktao veoma intenzivan politički život u kome su se mladi ljudi ne samo orijentisali i opredeljivali već i formirali svoje moralno-političke stavove o društvenoj stvarnosti. Nije bilo teško

siromašnu omladinu, preklom mahom sa sela, opredeliti i politički usmeriti. Nezavidna sopstvena pozicija, preskroman život u internatu, briga o svojim koji su ostali po krajiškim selima i palankama da se zloplate - sve je to uticalo da su se generacije sve brojnije uključivale u omladinski pokret.

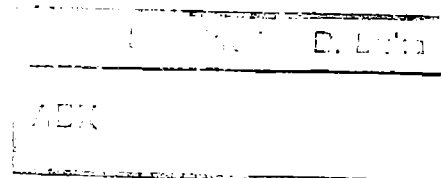
Kao učiteljsko dete, Radenko, iako mnogo bolje situiran od svih nas, nije se po svojim stavovima ni po čemu od svih drugih razlikovao, Skromno odeven, obuzet više okolinom i zbivanjima u njoj nego sopstvenom ličnošću, on je diskretno i s puno takta pratio sve ono što se oko njega dešavalo. Korak dalje od toga predstavljao je momenat kad je Radenko racionalno spoznao klasnu osnovu buržaskog društva i zakone njegovog postojanja. Od tada je on beskompromisno, doslednije nego drugi, odredio svoj stav prema svemu onome što vuče nazad, što podržava postojeće stanje i što deluje reakcionarno i nazadno.

Sećam se vrlo živo nekih doživljaja koji ilustruju Radenkove stavove. Bilo je to neposredno posle smrti kralja Aleksandra. Škola se trudila da preko ovog događaja razbudi kod omladine nacionalistička osećanja. Čak su se i crni znakovi žalosti nosili. I među djacima je bilo onih koji su zaista žalili. Valjalo je često ići u crkvu. Svestan ove akcije Radenko je svojom prirodnom nenametljivošću uspevao da karikira među svojim drugovima pojedine postupke nekih lojalističkih ekponiranih profesora. Bilo je mnogo smeha na njihov račun.

Radenko Stojnić bio je jedan od nosilaca naprednog omladinskog pokreta u Učiteljskoj školi u Banjoj Luci. U tom pokretu on je privlačio sve nove i nove djake i uporno s njima razgovarao o položaju omladine, o njenoj ulozi u borbi za demokratizaciju. On je vešto koristio sve pogreške tadašnje konzervativne školske uprave i na njima mobilisao omladinu. Ali je njegova posebna zasluga u tome što je pokret iz Učiteljske škole povezivao sa pokretom u drugim srednjim školama (gimnazijom, ekonomskom školom). Tih godina došlo je do zajedničkih istupanja srednjoškolaca na sastancima literarnih družina i do povezivanja srednješkolske omladine sa radničkom omladinom. Za Radenka Stojnića, može se slobodno reći, da je bio primeran u pogledu stvaranja novog borbenog odnosa između školske i radničke omladine. Mnogobrojne su bile prilike u kojima se kovalo jedinstvo napredne omladine u B. Luci. Radenko je u svim tim situacijama delovao kao mladi komunista, iako daleko od formalnih obaveza, delovao je humanistički jer je voleo ljude iskreno, stvarao drugarske odnose i zalagao se za njihovo razvijanje i bogaćenje.

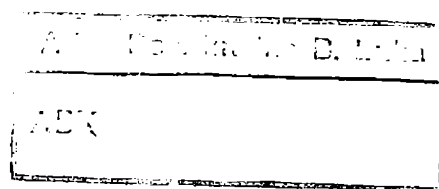
A kad je trebalo istupiti protiv reakcije i provokatora među omladinom, koje je predstavljala grupa ljotićevara i nacionalista, Radenko je bio beskompromisan. Ako je trebalo deliti megdan kao onaj u Petrićevcu, Radenko je spremno stupio u akciju.

To su bile godine kad se u Banja Luci formirao studentski napredni "Klub akademičara B. Luka" KAB. Ovaj klub se široko oslanjao na srednješkoljski omladinski pokret i Radenko je u raznim vidovima pomagao akcije koje je organizovao KAB (predavanja, diskusije, literarni sastanci i dr.). Sećam se kako je s pok. N. Pavličem i Demirovićem dolazio kod moje kuće da bi pripremio prijavu za registraciju KAB-a kod vlasti. Učenici učiteljske škole bili su revnosni posetioci KAB-ovih predavanja.

Radenko se savesno pripremao za učiteljski poziv. On je zapravo odrastao u atmosferi osnovne škole, jer mu je otac bio upravitelj škole pa su jedno vreme i stanovali u školskoj zgradi. Za učiteljski poziv osim njega u porodici su se opredelili još dvoje: sestra Dobrila i brat Velimir. Učiteljski posao ljubav prema deci, svest o vrednosti učiteljskog poziva i o misiji koju učitelj vrši u narodu. On je s nestrpljenjem očekivao vreme kad se učenicima u toku priprema za poziv poveravao rad u nastavi. Časovi hospitovanja i praktičnog rada u razredu bili su za njega časovi najodgovornijeg posla u pripremama za poziv i on ih je s posebnom pažnjom doživljavao.

Sećam se njegovih prvih probnih vežbanja i izvodjenja metodskih jedinki. Taj posao ga je izvanredno privlačio, bez obzira da li je jedinka bila iz računa, poznavanja prirode, ili iz pevanja i crtanja. On se savesno pripremao, stvarao potrebna sredstva, proveravao svaku pojedinost. A na samim ča-

društveni poredak kriv za njihov beznačajan položaj, i onda kad ih je politički vaspitavao, Radenko je to činio s odgovornošću čoveka kome je stalo da na najjednostavniji način pokrene te ljude da samostalno misle o svom položaju.

Velika je šteta što su ratni uslovi prekinuli ovaj bogati i plemeniti život mladog pedagoga koji je obećavao mnogo i na planu razvitka pedagoške teorije isto onoliko koliko je obećavao kao praktičan školski radnik unošenjem novog i naprednog u nastavni rad. Radenko je imao objektivne uslove za takav razvitak. On je svom vaspitačkom poslu prilazio sa izraženom ljubavlju prema deci; on je u posao unosio smisao i razumevanje vaspitačke funkcije. On je svoj posao istraživao, ispitujući uvek neku novu komponentu koju je uvideo.

U tom smislu Radenko Stojnić može da služi kao svetac primer savesnog i sposobnog učitelja koji je s ljubavlju pristupao svojoj vaspitačkoj misiji.

